

POLSKIE TOWARZYSTWO ZIEMIAŃSKIE ZARZĄD GŁÓWNY

ODPIS

Warszawa 29.11.2010

**Naczelny Sąd Administracyjny
w Warszawie
Izba Ogólnoadministracyjna
Wydział I**

NACZELNY SĄD ADMINISTRACYJNY BIURO PODAWCZE	
Wpł. dnia	2010 -11- 30
Zał. odpisy	<i>[Signature]</i>

Sygn. I OPS 3/10 (I OSK 176/10)

Zgłoszenie udziału w postępowaniu

Na podstawie art. 33 §2 w zw. z art. 193 Prawa o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, Polskie Towarzystwo Ziemiańskie, wskazując na postanowienia § 2 (ust. 1 pkt 5, 6 i 7 oraz ust. 2 pkt 2 i 3, a także ust. 3 pkt 1 i 3) Statutu Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego, zgłasza swój udział w niniejszym postępowaniu i wnosi o dopuszczenie do wszystkich czynności procesowych.

Jednocześnie Polskie Towarzystwo Ziemiańskie przedstawia następujące stanowisko w sprawie:

§ 5 rozporządzenia wykonawczego Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. (Dz.U. Nr 10 poz. 51) był jedynie normą kompetencyjną, a nie materialnoprawną do wydawania decyzji czy dana nieruchomość lub jej część (nieruchomość ziemska) podpada pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e) dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej i jako taki nie utracił mocy obowiązującej, zaś w obecnym stanie prawnym organem I instancji właściwym do orzekania w tym przedmiocie jest wojewoda.

UZASADNIENIE STANOWISKA

Oceniając kwestię czy § 5 rozporządzenia wykonawczego Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. stanowi obecnie podstawę do orzekania, czy dana nieruchomość lub jej część (nieruchomość ziemska) podpada lub nie podpada pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e) dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej, przede wszystkim należy zwrócić uwagę na fakt, że zgodnie z zachowanym w Archiwum Akt Nowych odpisem (zał. 1a), Z-ca Kierownika Resortu Rolnictwa i Reform Rolnych Edward Bertold wydał w dniu 27 listopada 1944 r. następujące zarządzenie:

„Stwierdzono, że tryb postępowania przy rozpatrywaniu podań właścicieli nieruchomości ziemskich o wyłączenie tychże od parcelacji jako niepodpadających pod działanie punktu e, części 1, art.2 Dekretu P.K.W.N z dnia 6.9.1944 r. o przeprowadzeniu Reformy Rolnej w poszczególnych wypadkach jest niejednolity, a

Polskie Towarzystwo Ziemiańskie Zarząd Główny, www.ptz.info.pl
ul. Poznańska 38 lok. 2, 00-689 Warszawa, tel./fax (22) 622 08 42, e-mail: ptz@ptz.info.pl
Rachunek bankowy: PKO BP 15 Oddział Warszawa 05 1020 1156 0000 7102 0064 1050

mianowicie: w niektórych wypadkach decyzje w tej sprawie wydają w I instancji Powiatowe Urzędy Ziemskie w innych znów Wojewódzkie Urzędy Ziemskie.

W celu więc ujednoczenia trybu postępowania w tych sprawach oraz z uwagi na to, że Wojewódzkie Urzędy Ziemskie wyposażone są personel fachowy rolniczy i prawny, niezbędny do stwierdzenia, czy dany obiekt podpada lub nie pod przepisy punktu „e” części 1 art. 2 Dekretu z dnia 6.9.1944 r., Resort Rolnictwa i Reform Rolnych zarządza, ażeby decyzje w omawianych sprawach wydawane były w I instancji przez Wojewódzkie Urzędy Ziemskie.

Resort Rolnictwa i Reform Rolnych będzie II instancją”

W 1945r., po styczniowej nowelizacji ww. dekretu z 6.09.1944r. o przeprowadzeniu reformy, tenże sam Edward Bertold, działając już jako Minister Rolnictwa i Reform Rolnych, wydał rozporządzenie z dnia 1 marca 1945r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. Nr 10 poz. 51), w którego § 5 znajdujemy dokładnie to samo rozwiązanie, które było już wcześniej przyjęte w ww. zarządzeniu.

Z powyższego wynika zatem, że władza publiczna już od 1944 roku jako podstawę materialnoprawną wydawanych decyzji przyjmowała art. 2 ust. (1) lit e dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej, a nie § 5 rozporządzenia wykonawczego wydanego dopiero 1 marca 1945r. Natomiast podstawą formalnoprawną był art. 1 w zw. z art. 68 ust.3 i art. 72 ust. 1 i 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz.U. Nr 36 poz. 341 z późn.zm.), obecnie zastąpionego przez Kodeks postępowania administracyjnego. Taki sposób działania władzy publicznej potwierdza też pismo Bolesława Bieruta z 31.10.1944 r. (zał. 1b) skierowane do Resortu Rolnictwa z prośbą o opinię dotyczącą odwołania się Sióstr Franciszkanek do Krajowej Rady Narodowej od decyzji Wojewódzkiej Rady Narodowej dotyczącej rozparcelowania (objęcia przepisami dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej) ich nieruchomości ziemskich, co świadczy też o tym, iż decyzje co do przejęcia danej nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa początkowo były wydawane również przez Rady Narodowe. Powyższe (fakt wydawania decyzji w okresie przed wydaniem rozporządzenia wykonawczego) znajduje również potwierdzenie w treści decyzji Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 18.12.1944 r. (zał. 1c) zatwierdzającej orzeczenie Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego o wyłączeniu spod parcelacji (nie objęciu przepisami dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej) wymienionej w tej decyzji nieruchomości ziemskiej.

Z tych względów w pełni uprawniony jest wniosek, że § 5 rozporządzenia wykonawczego z 1 marca 1945r. do dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej ma jedynie charakter kompetencyjny. Poprzez wydanie tego orzeczenia zostało unormowane, że to nie np. rady narodowe mają wydawać w tych sprawach decyzje (co wszak początkowo się zdarzało),

Polskie Towarzystwo Ziemiańskie Zarząd Główny, www.ptz.info.pl
ul. Poznańska 38 lok. 2, 00-689 Warszawa, tel./fax (22) 622 08 42, e-mail: ptz@ptz.info.pl
Rachunek bankowy: PKO BP 15 Oddział Warszawa 05 1020 1156 0000 7102 0064 1050

POLSKIE TOWARZYSTWO ZIEMIAŃSKIE JEST ORGANIZACJĄ POŻYTKU PUBLICZNEGO, WPISANĄ DO REJESTRU STOWARZYSZEŃ PRZEZ SĄD REJONOWY DLA M. ST. WARSZAWY W WARSZAWIE, XII WYDZIAŁ GOSPODARCZY KRAJOWEGO REJESTRU SĄDOWEGO, NUMER KRS 0000055617

tylko organy Ministra Rolnictwa, zaś w pierwszej instancji mają to czynić wojewódzkie urzędy ziemskie.

2. Konieczność wydawania decyzji (orzeczeń) w związku z wdrażaniem reformy rolnej została wprost i *expressis verbis* potwierdzona przez samego ustawodawcę w art. 2 ust.1 pkt 2) ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o umorzeniu niektórych długów i ciężarów (Dz.U. Nr 17 poz. 72), zgodnie z którym:

Uznaje się za wygasłe wszelkie roszczenia [...] z tytułu szkód poniesionych z powodu pogorszenia stanu nieruchomości lub ubytków w jej przynależnościach w wyniku przejęcia we władanie Państwa nieruchomości na podstawie orzeczeń wydanych w oparciu o przepisy dekretów: z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. z 1945 r. Nr 3, poz. 13) i z dnia 6 września 1946 r. o ustroju rolnym i osadnictwie na obszarze Ziemi Odzyskanych i b. Wolnego Miasta Gdańska (Dz. U. Nr 49, poz. 279), a następnie uchylonych jako bezpodstawne;

Nie sposób tu nie zwrócić uwagi, że w treści tego przepisu ustawodawca po pierwsze staje na wyraźnym stanowisku, iż przejęcie nieruchomości na podstawie dekretu z dnia 6 września 1944 o przeprowadzeniu reformy rolnej mogło nastąpić tylko na podstawie odpowiedniego orzeczenia, a po drugie wyraźnie potwierdza, iż to przepisy samego dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej są podstawą do wydania takiego orzeczenia. Jednocześnie ustawodawca konsekwentnie przyjmuje, iż skoro decyzje o przejęciu zostały uchylone jako bezpodstawne, to tym samym nie doszło do faktycznego przejęcia własności przejętych nieruchomości, ale jedynie przejęte zostało samo władanie nimi. W tym miejscu warto też wskazać na przepisy dekretu z dnia 28 listopada 1945 r. o przejęciu niektórych nieruchomości ziemskich na cele reformy rolnej i osadnictwa (Dz.U. Nr 57 poz.321), z których jednoznacznie wynika, że ówczesny normodawca poprzez przejęcie nieruchomości ziemskich na cele reformy rolnej i osadnictwa rozumiał przede wszystkim właśnie przejęcie ich własności. W przypadku tego dekretu następowało to na podstawie zarządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych, a w przypadku dekretu o reformie rolnej na podstawie decyzji właściwego miejscowo Wojewódzkiego Urzędu Ziemskiego. Natomiast zgodnie z pojęciami używanymi w dekrecie o reformie rolnej Skarb Państwa wchodził w posiadanie nieruchomości ziemskich poprzez ich objęcie.

Przyjęcie interpretacji, iż przejęcie nieruchomości z powołaniem się na przepisy dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej mogło następować albo na podstawie orzeczenia, albo bez jego wydania, prowadziłyby do absurdalnego wniosku. Absurdalnego z punktu widzenia podstawowych zasad logiki, bo oznaczającego, iż ustawodawca w 1958 roku uznał za wygasłe roszczenia dotyczące szkód poniesionych z powodu pogorszenia stanu nieruchomości (i pozbawił również skutków prawnych nie wykonane wyroki sądów), ale tylko tych nieruchomości, które przejęto na podstawie decyzji (następnie uchylonych).

Polskie Towarzystwo Ziemiańskie Zarząd Główny, www.ptz.info.pl
ul. Poznańska 38 lok. 2, 00-689 Warszawa, tel./fax (22) 622 08 42, e-mail: ptz@ptz.info.pl
Rachunek bankowy: PKO BP 15 Oddział Warszawa 05 1020 1156 0000 7102 0064 1050

POLSKIE TOWARZYSTWO ZIEMIAŃSKIE JEST ORGANIZACJĄ POŻYTKU PUBLICZNEGO, WPISANĄ DO REJESTRU STOWARZYSZEŃ PRZEZ SĄD REJONOWY DLA M. ST. WARSZAWY W WARSZAWIE, XII WYDZIAŁ GOSPODARCZY KRAJOWEGO REJESTRU SĄDOWEGO, NUMER KRS 0000055617

Natomiast nie uznał za wygasłe roszczeń, dotyczących szkód poniesionych z powodu pogorszenia stanu nieruchomości, objętych we władanie państwa bez żadnej decyzji, a tylko z pomocniczym wskazaniem na przepis dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej.

W tej sytuacji – wbrew pogładowi wyrażonemu przez Trybunał Konstytucyjny w podjętym w składzie trzyosobowym postanowieniu z dnia 1 marca 2010 r. umarzającym postępowanie w sprawie P 107/08 – uznanie, iż przepisy rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 roku (Dz.U. Nr 10 poz. 51) w tym jego § 5 utraciły moc obowiązującą, prowadziłoby do sytuacji, w której decyzje takie mogłyby być wydawane nadal na drodze administracyjnej (wprost na podstawie dekretu), z tą różnicą, iż nie byłoby dodatkowo określone (tak jak nie było to określone w 1944 roku) jaki organ i w której instancji ma te decyzje wydawać.

Na marginesie warto zauważyć, iż sam Trybunał Konstytucyjny nie ma jednolitego poglądu co do obowiązywania § 5 ww. rozporządzenia, albowiem zdaniem pięcioosobowego składu Trybunału (ww. postanowienie P 107/08 wydano w składzie trzyosobowym) przedstawionym w wyroku z dnia 7 lipca 2007r., w sprawie SK 1/06 :

„Niezależnie od zasygnalizowanych wątpliwości zainteresowani mogą wystąpić o wydanie decyzji stwierdzającej, że dana nieruchomość nie była objęta przepisem art. 2 ust. 1 lit. e dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej lub stwierdzenie nieważności wcześniejszej decyzji uznającej, że określona nieruchomość była objęta przepisem wymienionego dekretu. Na decyzje te przysługuje skarga do wojewódzkiego sądu administracyjnego, a następnie skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego.” (str. 19 uzasadnienia)

Oczywistym jest, że gdyby – zdaniem Trybunału Konstytucyjnego – przepisy rozporządzenia wykonawczego utraciły moc obowiązującą w 1958r., to Trybunał nie wskazywałby takiej drogi w roku 2007.

Wracając do wątku głównego, należy wskazać, iż wyrażony wyżej (i potwierdzony przez samego ustawodawcę przepisem prawa) pogląd co do możliwości (i obowiązku) wydawania orzeczeń administracyjnych wprost na podstawie przepisów dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej oraz rozporządzenia o postępowaniu administracyjnym (obecnie KPA) – tak np., w ślad za ustawodawcą stwierdził Sąd Najwyższy w uchwale w sprawie III CZP 90/91) – pozostaje w sprzeczności ze stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego i opartym o nie, rozpowszechnionym dziś w orzecznictwie, poglądem o jednorazowym zastosowaniu i jednorazowym skutku dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. Jednak pogląd ten, o jednorazowym skutku dekretu, pomimo jego rozpowszechnienia w orzecznictwie, jest całkowicie błędny, zaś kompleksowa wykładnia dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej – uwzględniająca całokształt obowiązującego ówczesnie porządku prawnego, ówczesny język prawny, sytuację geohistoryczną – winna doprowadzić do wniosku, że był on podstawą materialnoprawną i dyrektywą dla władz administracyjnych do bezwzględnego przejmowania własności na rzecz Skarbu Państwa (w drodze stosownego orzeczenia administracyjnego) nieruchomości ziemskich, wymienionych w jego art. 2 ust. 1

Polskie Towarzystwo Ziemiańskie Zarząd Główny, www.ptz.info.pl
ul. Poznańska 38 lok. 2, 00-689 Warszawa, tel./fax (22) 622 08 42, e-mail: ptz@ptz.info.pl
Rachunek bankowy: PKO BP 15 Oddział Warszawa 05 1020 1156 0000 7102 0064 1050

POLSKIE TOWARZYSTWO ZIEMIAŃSKIE JEST ORGANIZACJĄ POŻYTKU PUBLICZNEGO, WPISANĄ DO REJESTRU STOWARZYSZEŃ PRZEZ SĄD REJONOWY DLA M. ST. WARSZAWY W WARSZAWIE, XII WYDZIAŁ GOSPODARCZY KRAJOWEGO REJESTRU SĄDOWEGO, NUMER KRS 0000055617

lit b), c)¹ i e) oraz bezzwłocznego obejmowania zarządem państwowym i przeznaczenia na enumeratywnie wskazane w tym dekrete cele reformy rolnej, nieruchomości ziemskich wskazanych w art. 2 ust. 1 lit a-e dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej. Natomiast powierzenie przez § 5 rozporządzenia wykonawczego z 1 marca 1945r. orzekania w tych sprawach Wojewódzkim Urzędowi Ziemskiemu ma charakter normy kompetencyjnej, która zgodnie z art. 3 lit. a) dekretu z dnia 12 sierpnia 1946 r. o zespoleniu urzędów ziemskich z władzami administracji ogólnej (Dz.U. Nr 43 poz. 248) przeszła na wojewodów z dniem 20 września 1946r. Z kolei, na podstawie art. 37 w zw. z art. 12 ust.1 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej (Dz.U. Nr 14 poz. 130 z późn.zm.) z dniem 13 kwietnia 1950r. przeszły one na Prezydium Wojewódzkich Rad Narodowych, aby z dniem 9 grudnia 1973r. znów powrócić do wojewodów – art. 1 pkt 34 oraz pkt 55 ustawy z dnia 22 listopada 1973 r. o zmianie ustawy o radach narodowych (Dz.U. Nr 47 poz. 276). Nie oznacza to jednak, iż w ten sposób ustała w 1958r. możliwość orzekania w I instancji przez organy państwowe szczebla wojewódzkiego czy dana nieruchomość podpada pod działanie przepisów art. 2 ust. (1) pkt e) dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej.

Zwrócić też należy uwagę, że o ile przejście własności danej nieruchomości na podstawie dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej (przejęcie własności tej nieruchomości) wywołuje skutek cywilnoprawny i podlega materialnoprawnej ocenie w świetle prawa cywilnego, o tyle czynności z tym związane (przejęcie) są czynnościami dokonywanymi przez organy administracyjne, więc od strony formalnoprawnej podlegają ocenie administracyjnoprawnej. Ta ocena w pierwszym rzędzie musi dotyczyć przestrzegania właściwości przez poszczególne organy wdrażające reformę rolną.

Wskazując na niemożność przechodzenia własności nieruchomości ziemskich wymienionych w art. 2 ust. 1 lit. e) dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej z mocy samego prawa (ex lege), Polskie Towarzystwo Ziemiańskie pragnie zwrócić uwagę Naczelnego Sądu Administracyjnego na treść pytania prawnego (zał. 2) skierowanego w ostatnich dniach przez Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie II Ca 409/10 do Sądu Najwyższego (sygnatura Sądu Najwyższego III CZP 121/10), a dotyczącego właśnie tego zagadnienia, w szczególności na argumentację jurydyczną zawartą w jego obszernym uzasadnieniu.

Reasumując, zdaniem Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego brak jest podstaw do przyjęcia aby w ramach obowiązującego w Polsce porządku prawnego nie było możliwe wydawanie decyzji administracyjnych, co do nie podpadania danej nieruchomości lub jej części (nieruchomości ziemskiej) pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e) dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. Natomiast można by się zastanawiać nad dopuszczalnością wydawania decyzji o podleganiu danej nieruchomości lub jej części (nieruchomości ziemskiej) pod działanie wymienionego wyżej przepisu, albowiem wydanie w czasach obecnych decyzji o takiej treści (powodującej w istocie konstytutywny skutek przeniesienia własności na rzecz Skarbu Państwa) stałoby w rażącej sprzeczności z treścią ustawy zasadniczej.

Jednocześnie Polskie Towarzystwo Ziemiańskie załącza do niniejszego pisma (oprócz ww. pytania prawnego) stanowisko strony powodowej (zał. 3) do którego nawiązuje Sąd pytający. Zawiera ono bowiem załączniki (dokumenty archiwalne), do których odwołuje się Sąd

¹ W tych przypadkach, kiedy w treści wyroku sądowego wydanego na podstawie uregulowań o których mowa w tym przepisie (art. 2 ust. 1 lit c), nie został orzeczony przepadek mienia.

pytający w uzasadnieniu zadanego pytania. Jednocześnie Polskie Towarzystwo Ziemiańskie wyjaśnia, iż inna użyta przez Sąd pytający argumentacja została podana przez stronę powodową w samym pozwie i innych pismach procesowych, których przedkładanie w niniejszym postępowaniu – wobec powołania zawartej w nich argumentacji przez Sąd pytający – wydaje się zbędne.

Dodatkowo załączamy też kopię apelacji w sprawie, w której skierowano ww. pytanie prawne, co uzasadniamy w ten sposób, iż zawiera ona pełną kontrargumentację, do argumentów użytych w 1996 roku przez Trybunał Konstytucyjny w sprawie W 15/95, którą PTZ w pełni podziela, a która wydaje się również istotna przy rozstrzygnięciu sprawy niniejszej przez Naczelnny Sąd Administracyjny.

Jednocześnie udzielamy pełnomocnictwa do reprezentowania nas w tym postępowaniu adw. Ireneuszowi Zielińskiemu, działającemu w Kancelarii „Adwokaci & Doradcy S. C.”, ul. Świętokrzyska 18, 00-052 Warszawa.

Za Zarząd PTZ

Marcin Schirmer
(Vice Prezes)

Stanisław Ziemecki
(Członek Zarządu)

W załączeniu:

1. (a, b, c) Zarządzenie Edwarda Bertolda z 27.11.1944, Pismo Bolesława Bieruta z 31.10.1944, Decyzja Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z 18.12.1944.
2. Postanowienie Sądu Okręgowego w Poznaniu o zwróceniu się z pytaniem prawnym do S.N. wraz z postanowieniem prostującym oczywistą omyłkę.
3. Stanowisko powoda złożone w postępowaniu w którym Sąd zwrócił się z pytaniem prawnym wraz z załącznikami.
4. Kopia apelacji powoda złożona w postępowaniu w którym Sąd zwrócił się z pytaniem prawnym
5. Odpis statutu Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego.
6. Odpis z KRS Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego
7. Dowód opłaty (17 zł) od udzielonego pełnomocnictwa adw. Ireneuszowi Zielińskiemu
8. Cztery odpisy niniejszego pisma wraz z załącznikami.

Polskie Towarzystwo Ziemiańskie Zarząd Główny, www.ptz.info.pl
ul. Poznańska 38 lok. 2, 00-689 Warszawa, tel./fax (22) 622 08 42, e-mail: ptz@ptz.info.pl
Rachunek bankowy: PKO BP 15 Oddział Warszawa 05 1020 1156 0000 7102 0064 1050

POLSKIE TOWARZYSTWO ZIEMIAŃSKIE JEST ORGANIZACJĄ POŻYTKU PUBLICZNEGO, WPISANĄ DO REJESTRU STOWARZYSZEŃ PRZEZ SĄD REJONOWY DLA M. ST. WARSZAWY W WARSZAWIE, XII WYDZIAŁ GOSPODARCZY KRAJOWEGO REJESTRU SĄDOWEGO, NUMER KRS 000055617